

Descobrir l'ànima

Un viatger que travessa amb cotxe la Patagònia arreplega de la carretera un jove inconscient i es converteix en el seu company de travessia. A partir d'aquesta trobada s'inicia una amistat que portarà els personatges a aprofundir en la saviesa de les seues ànimes.

EL RETORN DEL JOVE PRÍNCIP

A. G. ROEMMERS

TRADUCCIÓ D'EDUARD CASTANYO

COL·LECCIÓ «BROMERA ATUAL», 14

104 PÀGINES / 978-84-9824-782-4 / 14,50 EUROS

EDICIONS BROMERA, ALZIRA, 2011

L'èxit del darrer llibre de Roemmers (Buenos Aires, 1958) bé avalat per la traducció a més d'una dotzena de llengües i per la declaració en el seu país d'obra d'interès cultural. El punt de partida és la hipòtesi de què passaria si el personatge de Saint-Exupéry visquera ara entre nosaltres. El resultat és aquesta deliciosa història que combina a parts iguals, ingenuïtat, saviesa i lirisme. Des d'un punt de vista estructural, es tracta d'un viatge per la Patagònia, com si fóra una *road movie*, però que en realitat esdevé un recorregut interior que explora les llums i les ombres de les ànimes. Una trama lineal, a penes sense acció, ni descripcions, que transcorre en tres dies on el veritablement important és l'evolució psicològica i la sinèrgia a través de la paraula que experimenten els seus protagonistes, quasi a la manera platònica.

A primera ullada sembla un conte, una faula per a xiquets (el disseny de la portada, la tipografia i la seqüència en capítols) però a causa de la transcendència de les qüestions que proposa, pot ser més atractiu per a un públic més adult. Perquè aquesta obra oscil·la entre la narració i la poesia, la realitat i la fantasia, entre els llibres d'autoajuda i els de la filosofia *new age*. Planteja al lector temes

i preguntes que encara la Humanitat no ha sabut respondre: com l'existència de Déu, la pèrdua de la il·lusió, la generositat,

etc. L'autor no inventa res de nou. El seu mèrit radica en condensar el millor de la filosofia en xicotetes gotes de saviesa adobades d'una senzilla, però poderosa poèticitat. D'Orient agafa en préstec el concepte de felicitat basat en l'ésser i no en tenir, per criticar el nostre consumisme desmesurat; però també de l'evangeli com la necessitat universal de donar i rebre amor, i la importància de saber perdonar els altres, i sobretot a nosaltres mateixos. Però sempre amb un discurs directe i força visual, com per exemple, quan reivindica assaborir el present «Som com una flameta que s'apaga ràpidament, com una cuca de llum en l'abisme del temps».

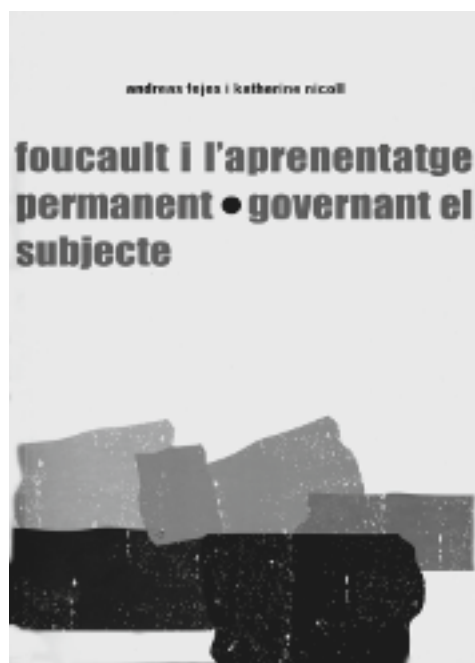
El retorn del Jove Príncep és una invitació a explorar la nostra ànima i redescobrir una espiritualitat quasi oblidada. Un llibre que ens pot ajudar, primer a canviar nosaltres per després poder canviar el món, si veritablement ho desitgem. Perquè «Tots naixem prínceps, però n'hi ha que obliden la seva veritable natura. L'autèntic regne només existeix dintre nostre».

□ J. Ricart

Lletres Valencianes, n° 30

Una reflexió crítica sobre la formació permanent i l'estètica de l'existència

Durant segles les persones han evolucionat al pas dels esdeveniments. Els darrers anys, però, el ritme s'ha fet frenètic i la formació permanent ha esdevingut part intrínseca dels humans i nucli de preocupació constant. I responsabilitat personal segons Foucault.

**FOUCAULT I L'APRENTATGE
PERMANENT. GOVERNANT EL SUBJECTE**

ANDREAS FEJES I KATHERINE NICOLL

COL·LECCIÓ «BIBLIOTECA PAULO FREIRE», 28

299 PÀGINES / 978-84-15103-01-1 / 20 EUROS

EDITORIAL DENES I EDICIONS DEL CREC, PAIPORTA, 2011

Realment era important disposar d'una obra col·lectiva i plural que qüestionara des d'una rigorosa investigació empírica els discursos, les pràctiques i les polítiques de l'educació permanent com afirma el professor Benedito en la seua introducció. I era necessari també per diferenciar aquest concepte general del particular de l'educació d'adults i per oferir un conjunt de reflexions i recursos que Foucault ens aporta.

Aquest és l'objectiu del llibre basat en un simposi titulat «Foucault and Lifelong Learning/Adult Education» celebrat a la Universitat de Linköping en el 2006. Això ha estat possible gràcies a un conjunt de col·laboradors i especialment a l'edició que ens aporta Denes junt a Edicions del CREC.

Foucault fou un filòsof francès i prestigiós professor del Collège de France que després de maig del 68 començà a participar en diferents grups margi-

nals i alternatius de lluita política i social amb un fort compromís, però sempre allunya't de les grans formacions polítiques i sindicals. Influenciat per Nietzsche, Kant i Heidegger, dedicà els seus esforços a repensar la història per a comprendre el present i a deixar al descobert les classificacions que sobre el saber i l'ésser humà s'havien fet des del segle XVIII.

Però una part dispersa i poc analitzada, han estat les seues aportacions a l'educació que durant els últims vint anys han posat de manifest altres pensadors que han fet créixer l'interés per aquest filòsof. Aquest llibre recull un bagatge important de contribucions, totes elles unides pel concepte clau de governamentalitat. Aquest concepte, fonamental i mai tancat, és el principi-guia de l'autor. Per a Foucault, totes les relacions de la societat són de poder biunívoc, natural i necessari, de forma que no és tan sols control extern sinó el poder-se controlar cadascun, o com deien els grecs «la principal obra és la pròpia vida». I això ho aplica a la formació permanent, on tots som responsables de la nostra.

L'estructura del volum està repartida en quatre parts. La primera recull una complexa aproximació a l'autor, la seua obra i temàtica que ens ocupa, més el pròleg,

reconeixements i un capítol escrit pels dos autors principals on es tracten els estudis de Foucault vers l'educació permanent. A continuació hi ha un conjunt d'investigacions que s'agrupen al voltant del govern dels subjectes de la política, mentre el següent ho fa sobre els subjectes pedagògics i l'últim, molt més reduït, sobre el govern dels subjectes, o siga sobre la mateixa existència amb una visió general de les aportacions del filòsof a l'aprenentatge permanent.

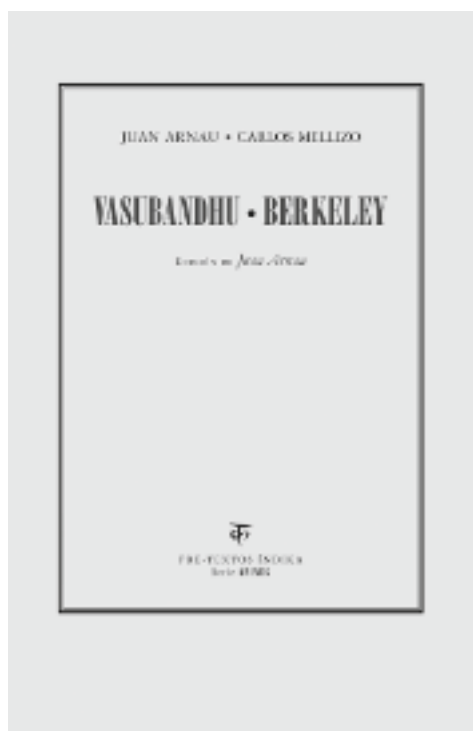
El llibre està editat al si de la prestigiosa col·lecció Biblioteca Paulo Freire, però a diferència d'altres aportacions, utilitza un llenguatge universitari i especialitzat molt específic i dens. Cada capítol disposa d'una selecta bibliografia que com és costum anglosaxona tan sols ofereix referències en anglés, i que depenent de l'autor està més o menys actualitzada. En definitiva, una contribució bàsica que ara disposem en la nostra llengua i on queda patent l'interés i dedicació de Foucault pel món educatiu.

□ *Enric Ramiro Roca*
Lletres Valencianes, n° 30

Les aventures de la ment

L'astrofísic i doctor en filosofia sànscrita Juan Arnau (València, 1968) i el professor emèrit de la universitat de Wyoming Carlos Mellizo (Madrid, 1942) uneixen els seus esforços per explicar, en aquest llibre, les coincidències entre Vasubandhu i Berkeley.

VASUBANDHU · BERKELEY

JUAN ARNAU, CARLOS MELLIZO

181 PÀGINES / 978-84-15297-00-0 / 15 EUROS

EDITORIAL PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2011

Vasubandhu fou un filòsof hindú que va viure al segle IV de la nostra era. Com a monjo budista, va abordar les relacions entre la intenció i el patiment. Segons algunes fonts, és el creador de l'escola *vijñānavada*, també anomenada escola de la ideació o camí del ioga. Segons aquest corrent de pensament, hi ha dues il·lusions creades per al ment que ens han d'interessar especialment: la de la identitat individual i la de l'existència d'un món extern a la pròpia ment. La influència de Vasubandhu sobre el pensament budista de tots els temps està fora de tot dubte. Cal anotar, en tot cas, que la idea de la ment que té Vasubandhu no es correspon al que en el pensament occidental entenem per ment. En paraules de Juan Arnau: «*En primer lugar, se suele considerar que la mente pertenece a un yo. En segundo lugar, que su función es captar objetos externos a la propia mente con la ayuda de los sentidos. Para Vasubandhu estos dos supuestos falsean de hecho la naturaleza de la mente, que consiste precisamente en la ausencia de dualidad sujeto/objeto*». D'on s'haurà de col·legir que «tot és ment».

Carlos Mellizo s'ocupa en el llibre de la figura de George Berkeley, el filòsof irlandès que va viure a cavall entre els segles XVII i XVIII. El lector es preguntarà què pot tenir a veure un hindú del segle IV amb un irlandès de l'edat moderna. La faena

dels autors consisteix precisament a establir els lligams sòlids que fonamenten aquesta relació. De fet, Berkeley explica, al *Tractat sobre els principis del coneixement humà* (el seu llibre més influent), que no podem admetre substàncies materials amb existència separada de la ment, ja que no hi ha res que pugui ser percebut si no està vinculat a una ment que ho conceba. És curiós, per cert, constatar la influència que tindrà aquest pensament en l'obra d'un escriptor genial com fou Jorge Luis Borges.

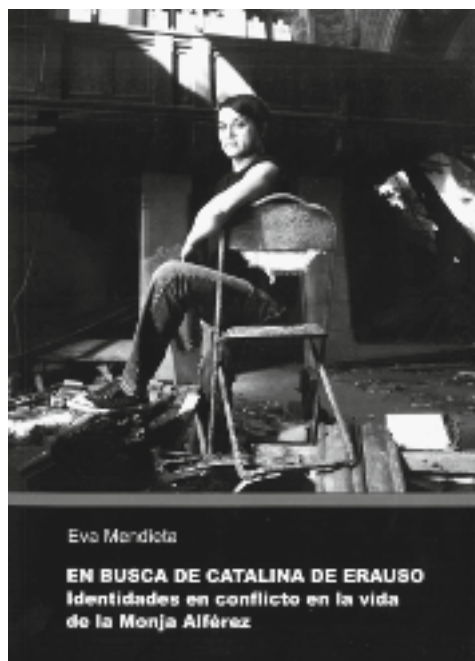
L'objectiu del llibre era precisament indagar en la relació entre les teories de Vasubandhu i les de Berkeley. Arnau i Mellizo hi reïxen. Ambdós filòsofs van criticar la superxeria típicament filosòfica de considerar que allò substantiu i allò adjectiu poden ser oposats en termes d'essència versus qualitat. En un altre nivell, és la mateixa inconsistència que permet distingir entre literal i metafòric, amb les implicacions lògiques que això té no ja només en el terreny de la literatura, sinó en tots els ordres de la vida quotidiana.

Una obra densa, doncs, perfectament documentada, ideal per a tots aquells que encara creguen que amb el pensament es poden viure aventures molt més excitants que en algunes selves africanes.

□ Víctor Cotlliure
Lletres Valencianes, n° 30

Androgínia al segle d'or espanyol

Catalina de Erauso, la «Monja Alférez», curiosíssim personatge dels primers anys del segle XVII en l'Amèrica espanyola, està vinculat no només al Perú sinó a tota Amèrica i fins i tot al Vaticà. Està considerat com un dels personatges més fascinants i curiosos del segle d'or espanyol, amb una vida plagada de peripècies i aventures.

**EN BUSCA DE CATALINA DE ERAUSO.
IDENTIDADES EN CONFLICTO EN LA VIDA DE
LA MONJA ALFÉREZ**

EVA MENDIETA

COL·LECCIÓ «SENDES», 51

301 PÀGINES / 978-84-8021-789-7 / 20 EUROS

UJI, CASTELLÓ DE LA PLANA, 2010

Dona de caràcter fort, desadaptada social, bebedora, perdonavides i, en ocasions, perseguidora de donzelles, va nàixer a Espanya en una època difícil i plena de prejudicis. Sabem, perquè així ho ha explicat ella, que li agradaven les dones. Alta, andrògina, amb pits minúsculs i veu greu, no li resultava difícil dissimular el seu sexe. Aquesta és la història d'una dona que es va fer passar per home per tal d'ocultar el seu secret. O potser, la història d'un home atrapat en un cos de dona. Sia com sia, no es tracta d'un personatge que presenta noves formes de ser dona, sinó d'algú que intenta esborrar tot tret femení del seu cos i del seu caràcter com a estratègia per a pujar l'escala social i per tal de aconseguir prebendes, que d'altra manera li hagués resultat molt difícil aconseguir. Tampoc hi ha transgressió en l'homo-

sexualitat del personatge, ja que idolatra la bellesa femenina i se sent més home que dona. Catalina de Erauso s'identifica amb els homes i amb un seguit de valors que, a partir del segle XVIII, han estat considerats com masculins (valor, força, violència, rígids codis d'honor). Per tot això, a l'actuar com un home, Catalina no es rebel·la obertament contra les estructures socials, polítiques o religioses de l'època, ni denuncia les injustícies d'un sistema social que tracta les dones com a inferiors. I més enllà de totes aquestes puntualitzacions, la història de Catalina de Erauso és la d'algú que va viure la vida d'una manera intensa, amb encerts i errades, estimada per alguns i odiada per altres, però sempre reconeguda i mai oblidada.

La col·lecció «Sendes» de la Universitat Jaume I, acaba de publicar un estudi d'Eva Mendieta (catedràtica de llengua espanyola en el Departament de Llengües Modernes d'Indiana University Northwest), que indaga en la identitat de Catalina de Erauso, tot concentrant-se en aspectes de la vida de la «Monja Alférez» que mai han estat estudiats en profunditat i que, tanmateix, són claus per a una completa comprensió del personatge. Així doncs, Mendieta ens presenta un personatge que reuneix contradiccions i conflictes molt reals i vius de l'època que

li va tocar viure a Catalina de Erauso: dona però home, soldat, però monja, espanyola però basca. Heus ací la confluència d'identitats en tensió en la vida espanyola dels segles XVI i XVII.

La «Monja Alférez» ha estat i encara continua sent en l'actualitat objecte d'inspiració de dramaturgs, novel·listes (Thomas de Quincey) i directors de cinema, així com objecte d'anàlisi de múltiples treballs acadèmics. La qüestió és que totes aquestes lectures (inclosa la de Mendieta) intenten explicar l'esquiú personatge de des de la nostra òptica moderna, sense tenir en compte, entre altres coses, que el personatge històric d'Erauso pertany a una època en què les demarcacions de gènere i identitat eren encara difuses. I tot i això, la vigència del personatge és innegable ja que ens fa reflexionar sobre qüestions com sexualitat i gènere, que tenen avui dia encara una funció cultural important.

□ *Alícia Toledo*
Lletres Valencianes, n° 30

L'home és un animal que es busca

Assumptes pendents recull set assaigs d'Antoni Defez sobre alguns temes polèmics de l'actualitat, com ara el suïcidi i l'eutanàsia, els drets dels animals, la qüestió de la nostra identitat com a persones o els problemes que generen les nostres identitats sexuals a l'hora de formar una família.

**ASSUMPTES PENDENTS.
SET QÜESTIONS FILOSÒFIQUES D'AVUI**

ANTONI DEFEZ

COL·LECCIÓ «ASSAIG»

125 PÀGINES / 978-84-370-8065-9 / 12 EUROS

PUV, VALÈNCIA, 2011

L'home és un animal que es busca. Aquest aforisme de Josep Palau i Fabre amb què Antoni Defez ha encapçalat *Assumptes pendents* sintetitza la idea inicial que ha impulsat la reflexió i la recerca sobre els problemes tractats en aquest llibre. L'home és un animal que es busca, perquè no hi ha una essència atemporal i prèvia de l'ésser humà: «allò que fa humans els humans –escriu Defez– és inseparable de la seva història natural i cultural, perquè n'és el resultat». I aquest resultat és «per força inacabat, perquè el procés d'humanització és un procés obert, inesgotable i, freqüentment, contradictori».

És per això que els assumptes humans són sempre «assumptes pendents», sempre oberts, sempre revisables. Antoni Defez n'ha tractat uns quants, que ha subtítulat «set qüestions filosòfiques d'avui», concretament el compromís

cívic del filòsof, l'abandó d'allò sagrat, les experiències de la mort al voltant de situacions límit com la pena de mort, el suïcidi o l'eutanàsia, els drets dels animals, la qüestió de la nostra identitat com a persones i, finalment, els problemes que generen les nostres identitats sexuals a l'hora de formar una família.

El capítol segon, que porta per títol «Contra allò sagrat», és, de fet, l'assaig central d'*Assumptes pendents*. En major o menor mesura els altres se'n deriven o en són una il·lustració. Defez planteja la seua reflexió a partir de dues tesis prèvies: que al món no podem trobar res que siga sagrat i que, si ho poguérem fer, seria una cosa que només podríem descobrir sota la forma d'un anhel o en el comportament dels éssers humans.

La concepció d'allò sagrat es basa en la consideració que «el misteri de l'existència del món s'acompleix en quelcom que hi ha al darrere o més enllà», allò que les religions occidentals han anomenat déu. Defez, seguint Wittgenstein, objecta que el misteri del món no consisteix en una realitat oculta i inaprehensible amb paraules, sinó que és dins d'allò que existeix, inseparable de la mateixa consciència nostra de l'existència del món. La concepció d'allò sagrat, per tant, és només una actitud, un anhel

que vol donar satisfacció al desassossec humà.

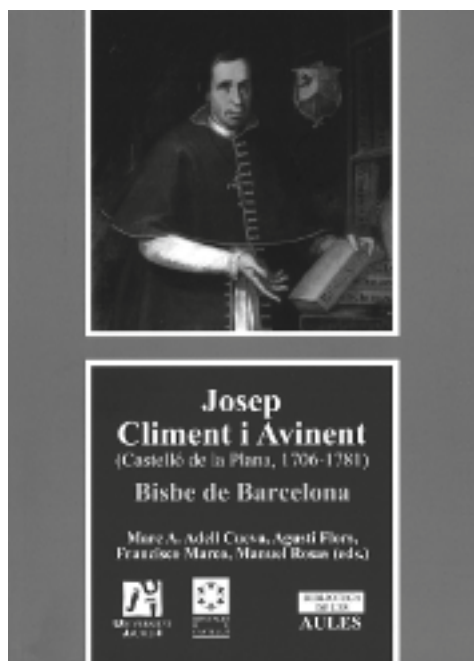
És per això que la nostra vida moral s'assenta sobre actituds o formes de vida que no són demostrables amb raons. Tot està obert i res no està garantit: sempre hi haurà la possibilitat de canvis socials i individuals. Aquest punt, però, no desqualifica la raó ni ens llença, inevitablement, en braços de l'irracionalisme o del relativisme, perquè «aquesta falta d'unanimitat i de tancament del procés d'humanització és el que explicaria, i ha fet necessària, l'existència d'activitats reflexives a través de les quals els humans analitzen, revisen i potser milloren les seves maneres d'entendre el món i de comprendre's ells mateixos».

□ Enric Iborra
Lletres Valencianes, n° 30

El bisbe il·lustrat

Amb motiu del tercer centenari del naixement del bisbe Josep Climent i Avinent, aquest volum recull tot un conjunt de col·laboracions d'investigadors i experts que s'endinsen, amb profunditat i rigor, en la seua figura, la seua obra i la seua època.

JOSEP CLIMENT I AVINENT (CASTELLÓ DE LA PLANA, 1706-1781). BISBE DE BARCELONA

MARC A. ADELL CUENA, AGUSTÍ FLORS,
FRANCISCO MARCO, MANUEL ROSAS (EDS.)

409 PÀGINES / 978-84-8021-756-9 / 24 EUROS

UJI, CASTELLÓ DE LA PLANA, 2011

A ben segur que, després de repassar aquest amplíssim treball, la llista de personatges valencianes protagonistes de l'apassionant segle XVIII no estarà completa sense aquest religiós atípic que va participar del debat intel·lectual de la Il·lustració de manera decidida, tractant d'acostar les idees modernes i de progrés que aquesta preconitzava a un catolicisme i una Església que, al seu parer, necessitaven certes reformes aperturistes. Aquesta lloable voluntat és una de les raons principals per les quals és reconegut aquest bisbe i home de lletres, que tenia un sentiment de valencianitat poc comú per al moment. Per aquests i d'altres motius, els editors i responsables de la publicació han volgut recuperar per al coneixement general, especialment dels castellonencs, el perfil vital d'un home amb una personalitat polièdrica, segons els mateixos autors, que el fa difícil d'encasellar i, per tant, molt més interessant.

El llibre, en conseqüència, pretén omplir un buit i ser un punt de referència sobre el religiós tant per a estudiosos com per a ciutadans en general. Per tal d'aconseguir aquest objectiu, el treball s'estructura en cinc grans àrees que aborden els temes més destacats del personatge i del context sociocultural i històric en què s'insereix. En aquestes pàgines, el bisbe se'ns revela com un individu d'una dimensió intel·lectual i humana fascinant. Religiós de vocació, va arribar a ser bisbe de la diòcesi de Barcelona i canonge magistral. Les seues intervencions a la catedral, però, no es limitaven a la glòria dels textos evangèlics, sinó que, amb freqüència, Climent introduïa temes socials, culturals i fins i tot polítics. Perquè, a diferència d'altres companys de fe, el bisbe era un erudit i un lector impenitent. Aquestes inquietuds queden paleses en la seua biblioteca, on, a banda de tractats de teologia, podíem trobar una col·lecció de títols que abastaven totes les branques del saber, des de la història fins a l'economia. Aquesta vessant racional i, en certa manera, científica, el portava a posicions un tant heterodoxes dins l'estament eclesiàstic, que no van ser del tot ben vistes. De tota manera, una de les qüestions i problemàtiques de les quals Climent s'ocupà amb més dedicació i convenci-

ment fou l'educació. D'una banda, va ser catedràtic de filosofia a la Universitat de València i un tutor i protector molt respectat. De l'altra, el bisbe va convertir-se en un pedagog infatigable, convençut que l'educació era un motor de progrés i de felicitat. No debades, la seua concepció envers l'educació era clarament universalista i gratuïta en el nivell elemental, avançant-se en algunes dècades al que promouran filòsofs com Diderot en el context de la Revolució Francesa. Aquesta preocupació per aconseguir l'alfabetització social incidia especialment en els col·lectius més desafavorits, com els orfes, pels quals va mostrar una especial sensibilitat al llarg de la seua vida. Tal vegada, en el llibre es troba a faltar un punt de vista més crític sobre la figura del bisbe, que probablement el mateix Climent haguera agraït. En qualsevol cas, estem parlant d'una persona de la qual molts dels representants eclesiàstics i polítics actuals haurien de prendre nota.

□ Àlvar Peris
Lletres Valencianes, nº 30

Les metodologies científiques des del cientisme moderat

Una anàlisi de les pràctiques científiques que reprèn el debat en el punt en què quedà abans de l'emergència del Programa Fort de l'Escola d'Edimburg.

**DEFENSAR LA CIÈNCIA DINTRE DE LA RAÓ.
ENTRE EL CIENTISME I EL CINISME**

SUSAN HAACK

TRADUCCIÓ DE NEUS ANDREU

COL·LECCIÓ «PENSAMENT CIENTÍFIC»

488 PÀGINES / 978-84-370-8056-7 / 24,50 EUROS

PUV, VALÈNCIA, 2011

En les últimes dècades, les pràctiques científiques han estat analitzades i avaluades per un bon nombre d'especialistes. Aquest àmbit d'estudi ha motivat en ocasions intensos debats que han quedat emmarcats dins les «Guerres de la Ciència» (un qualificatiu que ha estat molt criticat en els últims temps). En aquest llibre, publicat en la seua versió anglesa en el 2003, la filòsofa Susan Haack afirma voler superar aquelles «Guerres» amb una reinterpretació de les metodologies científiques que l'haurien de situar en aquell virtuós punt mig entre el cinisme i el cientisme.

Les ressenyes que d'aquest llibre es publicaren en revistes especialitzades semblen coincidir, però, en la manca d'equidistància que mostra Haack; que reprèn plantejaments tradicionalment associats al cientisme o al positivisme. D'aquesta manera, la prolífica i coneguda filòsofa de la Universitat de Miami es distancia un cop més dels principals

punts de discussió dins l'àmbit dels estudis filosòfics, sociològics i històrics de la ciència. Ho fa en prendre com a referents per elaborar el seu discurs a autors com Popper, Merton i Polanyi sense considerar les nombroses anàlisis crítiques a què han estat sotmeses les seues respectives obres; però també en incidir de manera constant en un debat de poca incidència entre els especialistes actuals com és aquell sobre la veracitat del coneixement científic.

El llibre presenta les idees fonamentals de Haack per explicar les pràctiques científiques, ataca diverses formes de «relativisme» i considera les relacions de la ciència amb la literatura, la llei i la religió. Quant a la seua anàlisi sobre les pràctiques científiques, Haack defuig la idea d'un únic mètode científic i ens parla d'una continuïtat entre les formes d'interrogació de la vida quotidiana i les de la ciència. Ara bé, la seua oposició bel·ligerant a les aportacions de la sociologia del coneixement científic, que són desqualificades sense una anàlisi detallada, impedeixen a l'autora no ja arribar a conclusions molt assentades en la comunitat d'especialistes sinó fins i tot abordar algunes de les preguntes fonamentals d'aquesta comunitat.

Peter Lipton, un dels principals filòsofs de la ciència en el context internacio-

nal fins la seua inesperada mort el passat 2007, en la seua ressenya per a la revista *Isis* afirmava que només uns pocs lectors d'aquella revista (líder en l'àmbit de la història de la ciència) trobarien útil aquell llibre. Seran potser uns altres els seus públics objectiu. En tot cas, malgrat el caràcter planer del títol, per la manera en què es refereix als treballs d'altres autors, aquests públics hauran d'eixir d'aquells ja introduït al món de la filosofia de la ciència.

□ Ximo Guillem-Llobat
Letres Valencianes, n° 30

ola d'Edimburg

En busca de Montesquiou

Este primoroso libro entorno a la figura literaria de Robert de Montesquiou, esteta y crítico de arte, célebre en el fin de siècle parisino, se compone de un conjunto de textos de Marcel Proust sobre la obra y personalidad de Montesquiou, otros de este sobre aquel y, por fin, un artículo de Paul Verlaine sobre un libro de Montesquiou.

PROFESOR DE BELLEZA

ROBERT DE MONTESQUIOU - MARCEL PROUST

COL·LECCIÓ «TEXTOS Y PRETEXTOS»

124 PÀGINES / 978-84-15297-03-1 / 14 EUROS

PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2011

Profesor de belleza nombra un florilegio de prosas reunidas hace cosa de un decenio en el original francés a fin de rehabilitar o, al menos, poner en valor la figura literaria del conde Robert de Montesquiou-Fézensac (1855-1921), crítico de arte, hombre celebrado del mundo parisino en el cambio de siglo y modelo parcial para el Monsieur Charlus de Marcel Proust. El volumen ofrece textos de Montesquiou sobre la obra de Proust, otros de Proust sobre la de Montesquiou, y, por último, en el anexo, un artículo del poeta Paul Verlaine sobre *Le parcours du rêve au souvenir* de Montesquiou.

Siempre es un placer leer a Proust. Aun en su correspondencia privada, llena a largos trechos de chisme y adulación, en cada párrafo encontramos una cláusula, un adjetivo, un signo de puntuación o un silencio que expresados de cualquier otra forma perderían su gracia úni-

ca. El Proust que aquí escribe a favor de Montesquiou, además, es todavía aquel joven mundano de la camelia en el ojal que utiliza la pluma como un medio para saludar, persuadir y congraciarse con unos y otros. Así, en el artículo que da título al libro, «Un profesor de belleza», el escritor propone a Montesquiou sin mayores rodeos para la Academia Francesa, dando a los académicos motivos literarios y extraliterarios, algunos de ellos francamente desconcertantes, para acogerlo en el seno de su sociedad. Nos encontramos todavía lejos del autor inmisericorde de la *Recherche*... que preferirá perder un amigo a retirar una frase lograda de su libro. A ese efecto obedecen los elogios a todas luces excesivos de Proust («A Montesquiou lo reverencian los mejores», «lo adoro», «me sé sus versos de memoria»), de los que sabemos positivamente por sus biógrafos que se reía en privado.

Y, sin embargo, Montesquiou triunfa en este libro gracias a sus propias palabras. El artículo de Montesquiou «Las hortensias azules» es un prodigio de delicadeza y experiencia de la vida en torno a la sed de inmortalidad literaria, y el titulado «País de plantas aromáticas», de erudición sobre el mundo de las flores y las plantas que tanto cultivaría después el propio Proust. Las exquisitas

preocupaciones de Montesquiou, su obsesión por la muerte, las citas frecuentes pero siempre oportunas, dan señal de un lector culto y erudito; su sensibilidad y refinamiento, de un autor profundo y original.

El prefacio de Jean-David Jumeau-Lafond, mechado de pistas interesantes para los amantes de Proust, pone en su lugar la relación alterna entre la amistosa admiración y los súbitos rencores con aquel dandi teatral y excesivo, pero encantador que era Montesquiou. El prólogo del traductor, Luis Antonio de Villena, sitúa en un marco proporcionado esta miscelánea.

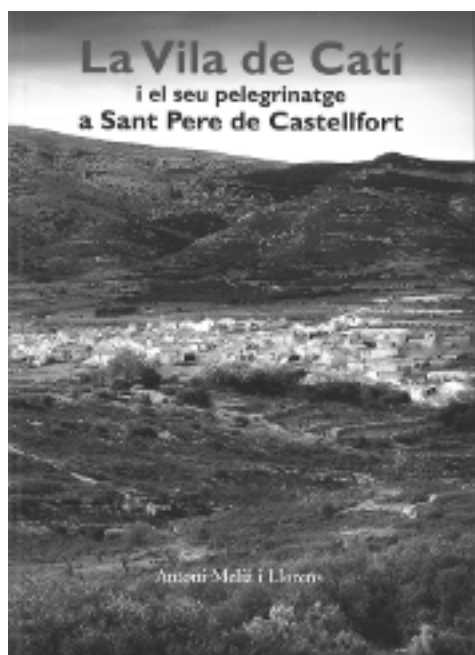
Ante tres autores tan distinguidos, el lector agradecería que en una próxima edición el nombre del autor de cada pieza apareciera encabezándola, de forma que pudiera identificarlo al empezar a leerla.

Tratándose de Proust, Verlaine y Montesquiou, la calidad de página de todas las colaboraciones no podía ser sin excelente. Los amantes de Proust y los degustadores de la literatura simbolista no saldrán decepcionados de un libro marcado por el signo del placer.

□ Miguel Catalán
Lletres Valencianes, nº 30

Una obra de referència sobre la Vila de Catí

Aquesta és una obra de referència obligada sobre un dels pobles més significatius i bells del Maestrat, Catí. Al llarg de vora 400 fulls coneixerem el seu terme municipal, història, espais naturals i les principals edificacions del municipi. Tot adobat amb una minuciosa descripció de la pelegrinació a Sant Pere de Castellfort.

**LA VILA DE CATÍ I EL SEU PELEGRINATGE
A SANT PERE DE CASTELLFORT**

ANTONI MELIÀ I LLORENS

339 PÀGINES / 978-84-8021-737-8 / 30 EUROS

UJI, CASTELLÓ DE LA PLANA, 2010

Estem enfront d'un llibre de gran format i ben il·lustrat on l'autor, Antoni Melià i Llorens, ens presenta un poble que harmonitza com ben pocs passat i present. Catí es troba a l'Alt Maestrat, i té un terme municipal extens, assaonat per la presència de desenes de masos, molts d'ells hui en dia deshabitats. En el seu centre històric, però, és ben present l'esplendor passada.

En el llibre, extensament il·lustrat en color i amb tapa dura, l'autor ens presenta una crònica històrica de la vila, amb dades que aporten informació sobre el passat més llunyà, però també el més recent. Entre d'altres, les primeres referències escrites, per exemple els primers habitants el nom dels quals es coneix i que provenien de les terres pirinenques de Lleida.

Antoni Melià també recupera la figura del rector Joan Puig, important di-

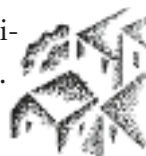
vulgador del terme i Vila de Catí, i coneixedor de l'arxiu municipal, desaparegut durant la Guerra Civil. L'apartat històric és ben important en aquest llibre, amb la presència dels fets que van ocórrer a Catí durant les guerres carlines, l'evolució de la vila durant el segle XX, o l'agricultura i la indústria del municipi a finals del segle XVIII. En definitiva, estem davant d'una fotografia del poble al llarg del temps, i també de la seua imatge present: els seus peirons, masos, ermites, o edificis com la llotja o el Palau dels Santjoan.

Però si el llibre destaca els aspectes historicoartístics del passat de Catí, al mateix temps també pretén fer un reconeixement a una realitat històrica de Catí, com és l'ancestral pelegrinatge a Sant Pere. És precisament la segona part del llibre la que la descriu amb detall i minuciositat. Es tracta d'un dels esdeveniments més participatius que tenen lloc a Catí, i també un dels trets d'identitat del municipi més significatius.

L'obra d'Antoni Melià descriu l'itinerari i l'il·lustra amb fotos recents i històriques. Aprofita també, però, per a presentar uns paisatges de gran bellesa pels quals discorre la pelegrinació: el mas de Salvassòria, ja citat per Jaume I al *Llibre del Repartiment*; l'aldea de La Llécua o La Làcova; l'ermita de la Mare

de Déu de la Font; o la impressionant pujada final a la mola on es troba l'Ermita de Sant Pere de Castellfort, a vora 1.300 metres d'altitud sobre el nivell de la mar.

Com diu el rector de la Universitat Jaume I de Castelló, Vicent Climent i Jordà en el pròleg del llibre: «l'edició d'una monografia com ara la Vila de Catí i el seu Pelegrinatge a Sant Pere de Castellfort és com una llavor que altres faran germinar de maneres diverses, és una injecció de coneixements que confirma velles identitats, que obre noves oportunitats sobre la base de les idees i que millora la qualitat de vida de les persones».

□ Agustí Hernández Dolz
Lletres Valencianes, nº 30

Itineraris hortolans i marjalers

Paco Tortosa proposa, muntat una altra vegada a la seua bicicleta, un recorregut pausat per les cases, hortes i marjals de Silla. L'obra, confe-gida com una guia, esdevé un reconeixement i una reivindicació dels valors culturals i naturals dels pobles de l'Horta i l'Albufera.

SILLA. ENTRE HORTES, MARJALS I L'ALBUFERA

PACO TORTOSA

336 PÀGINES / 978-8492763-62-7 / 16 EUROS

EDICIONS 96, LA POBLA LLARGA, 2011

Els pobles de l'Horta atresoren enca-rra carrers empedrats amb velles cases de pati, guarnides per treballades reixes de ferro, dins de les quals la calor as-sossegada de forns i fogons proveix acu-rades coques i arrossos. Conserven també antigues alqueries i masos on res-ten fragments d'un ubèrrim mosaic de terres regades, camps que en alguns ca-sos, es prolonguen al llarg d'una vasta marjal arrossera cap al prodigiós pai-satge aigualós de l'Albufera.

A les últimes dècades del segle XX, totes aquestes coses, restes de la ruralia pre-industrial, foren embolicades per un ur-banisme carrincló, esquarterades per grans infraestructures de transport i di-luïdes en una societat de consum en mas-sa. L'objectiu del llibre confegit per Paco Tortosa és llevar-li a Silla aquest molest embolcall i descobrir els racons més va-luosos del terme, per posar-los en valor, difondre'ls i finalment, preservar-los.

Per servir a aquest propòsit, el geògraf Tortosa ens proposa quatre itineraris pel poble, l'horta, la marjal i l'estany de l'Albufera. Els textos estan redactats a l'estil dels llibres de viatge, inserint alguna aportació de destacats autors precedents, com Rosselló, Fuster o Zaragoza, però sobretot a partir de la narració de les experiències viscudes en diverses passejades, a peu, en barca o bicicleta. Tortosa es deté allà on hi detalls d'interès i no dubta a introduir-se en la intimitat de les cases del poble, els masos o els motors de la marjal. D'aquesta manera dóna l'oportunitat al lector de gaudir d'una proximitat que supera inclús la que aconseguiria en una visita personal. És sens dubte un dels aspectes més interessants del llibre.

L'obra es fonamenta en un exquisit tractament gràfic. La càmera de Paco Tortosa es deleix en el paisatge marjaler i espigola entre centenars de detalls constructius, rostres i atmosferes, fornides per una maquetació que trau el màxim partit de les fotografies fetes des de terra o des de l'aire. Quelcom de semblant s'ha de dir de la cartografia; un magnífic mapa desplegable de Silla i l'estany de l'Albufera, a vessar de referències físiques i toponímiques per als itineraris proposats, s'adjunta a la solapa de l'obra.

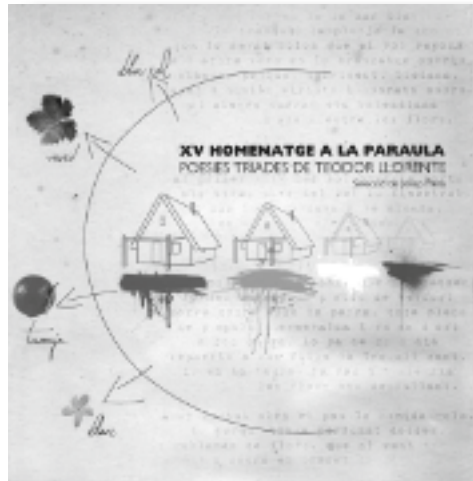
Només se li pot retraure una manca de rigor en la redacció dels capítols introductoris de geomorfologia i història, que li duu per exemple, a atribuir la redacció d'una obra sobre l'Albufera a Cavanilles o al Xúquer i al Turia una contribució sedimentària que en realitat procedeix del barranc de Picasent. Pel contrari, després dels quatre itineraris, Tortosa té l'encert d'incorporar un capítol destinat a cobrir la cultura popular local, amb la descripció d'esdeveniments tan singulars com la dansa del Porrots o la representació litúrgica de la Carxofa, així com uns apunts sobre la cuina local.

En poques paraules, el ciclogeògraf Tortosa, al ritme d'una tranquil·la cadència de pedaleig, ens convida a visitar Silla, amb un treball que estimula els sentits dels forans i alimentarà l'orgull dels sillans.

□ *Carles Sanchis Ibor*
Lletres Valencianes, n° 30

El poeta Llorente

Teodor Llorente Olivares va nàixer a València el 7 de gener de 1836 i va morir en esta mateixa ciutat el 2 de juliol de 1911. És un dels poetes més important de l'anomenada Renaixença, un moviment cultural del segle XIX que sorgeix de la voluntat de fer renàixer el valencià com a llengua literària i de cultura.

**XV HOMENATGE A LA PARAULA.
POESIES TRIADES DE TEODOR LLORENTE**

A CÀRREC DE JOSEP PIERA

68 PÀGINES / 978-84-96839-44-1 / 10 EUROS

CEIC. ALFONS EL VELL, GANDIA, 2011

Teodor Llorente va estudiar dret i exercí la professió durant un temps. No obstant al llarg de la seua vida va ser poeta, periodista, traductor, historiador i polític. En 1861 va dirigir el periòdic *La Opinión* i més tard en 1866 el va transformar en *Las Provincias* del qual fou el director durant més de quaranta anys. Inicià la seua carrera política l'any 1891 quan fou nomenat diputat. Però al llarg de la seua vida va ser moltes coses més: i l'any 1901, només deu anys abans de morir, abandonà definitivament el món de la política.

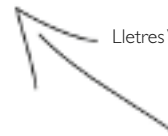
XV Homenatge a la paraula està dedicat a este gran patriarca de les lletres en el centenari de la seua mort i com diu Josep Piera, autor de la selecció poètica, en la introducció que acompanya al llibre «per a fer present, per a mantindre viva, la paraula de un poeta que va voler somiar, i va ser capaç de fer que la llengua dels valencians (una llengua «oblidada» en aquest temps per a la poesia), reuperara la qualitat artística i emocional que havia tingut amb els grans clàssics del segle XV, com Ausiàs March i Joan Roís de Corella». Este llibre recull vint i dos poemes, un pròleg i una introducció del professor i especialista en la Reinaxença, Rafael Roca. Publicat per CEIC Alfons el Vell de Gandia, va ser presentat amb un espectacle

on els poemes del llibre són recitats pel poeta Josep Piera, cantats per una soprano María José Maros i musicats amb flautes i repercussió de la mà de Remigi Morant i amb el piano i la direcció musical de Jesús Debón.

La selecció s'ha fet a partir de l'edició valenciana del *Nou llibret de versos* publicada en 1909, encara que la primera edició del llibre és de l'any 1885, i que va ser preparada pel mateix Llorente, i completada amb alguns poemes inèdits publicats després de la seua mort pels seus amics i admiradors com Teodor Llorente Falcó, Lluís Guarner i Vicent Simbor.

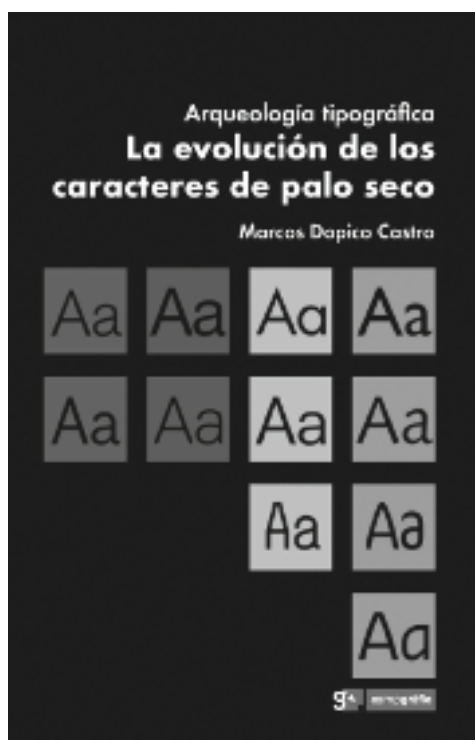
XV Homenatge a la paraula. Poesies triades de Teodor Llorente vol donar a conèixer una selecció de l'obra d'este poeta, el més important de la Reinaxença, que ens farà conèixer-lo i també com no admirar-lo.

□ Raúl López
Lletres Valencianes, nº 30

Sin remates

Marcos Dopico Castro reúne en este ameno ensayo la historia de la tipografía de palo seco. Una tendencia surgida a finales del siglo XIX que tenía como objeto actualizar la tipografía despojándola de todos aquellos elementos considerados como innecesarios. Así surgió la célebre Gill Sans.

LA EVOLUCIÓN DE LOS CARACTERES
DE PALO SECO. ARQUEOLOGÍA TIPOGRÁFICA

MARCOS DOPICO CASTRO

256 PÁGINES | 978-84-96657-21-2 | 28 EUROS

CAMPGRÀFIC, VALÈNCIA, 2011

Que la normalización de la investigación del arte tipográfico —o tipografía, a secas— en nuestro país es más que una mera constatación lo prueba, sin ir más lejos, el libro que nos ocupa. Si en una fase anterior nos contentábamos con la recepción de estudios foráneos en traducción, desde hace algunos años, como decimos, la publicación de este tipo de libros es algo ya habitual.

El ensayo que firma el diseñador gráfico y profesor de Bellas Artes en la Universidad de Vigo, el coruñés Marcos Dopico Castro, se ciñe al estudio de los tipos catalogados como «de palo seco». De su génesis y posterior desarrollo hasta nuestros días, situándolos en su contexto histórico.

Y lo hace manejando múltiples fuentes. Por ejemplo, nos remite a Jan Tschichold (uno de los impulsores, junto con la Bauhaus, de esta tenden-

cia) en su libro *La nueva tipografía* para aproximarnos en su definición en cuanto a la forma: se trata de tipos que «carecen de todo tipo de ornamento; su forma básica, el diseño de su esqueleto, aparece por primera vez en estado puro e inalterado».

El autor señala la Akzidenz Grotesk como primera manifestación, un tipo que se cree fue creado por Gerhard Lange y publicado por la fundición Berthold en 1896. En aquel momento, las vanguardias históricas están al caer. Miembros de lo que se dará en llamar Nueva Tipografía, como Josef Albers en 1925 o Kurt Schwitters en 1927, llevan a cabo sus alfabetos experimentales, una tipografía revolucionaria que influirá en los posteriores tipos de palo seco. Pero éstos no sólo se alimentan de los frutos de la vanguardia (de ahí la distinción entre las palo seco geométricas y las humanísticas); la influencia de formas clásicas y su asimilación con la vanguardia dará de sí la Futura de Paul Renner, la Johnston de Edward Johnston o la Gill Sans de Eric Gill, tres tipos realmente célebres dado su alcance y proyección en el futuro.

El relato de la historia de la tipografía de palo seco no acaba, obviamente, aquí. En Suiza, país que por haber mantenido la neutralidad durante la

guerra y por tanto contar con recursos para desarrollar la tipografía, surgirá todo un movimiento que abogará por el funcionalismo. La Helvética de Hans Miedinger, inspirada en la Akzidenz Grotesk, es un buen ejemplo.

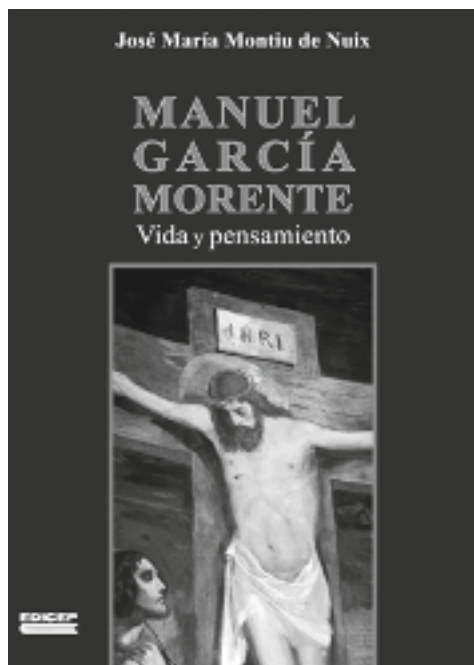
Para acabar de esbozar esta amena historia de la que podría catalogarse como tipografía moderna, diremos, con el autor, que otro de los rasgos capitales que traen consigo los tipos de palo seco es la separación entre escritura manual y tipografía, tal y como venía siendo habitual desde el siglo xv. Dicho de otro modo, la tipografía ya no tiende a la semejanza con la escritura. O refleja el «espíritu de una época» o, algo más tarde, tiende a la legibilidad. Cobra, pues, nuevos valores. Y sigue, en sus distintas variantes, entre nosotros.

A
BC
DEFGG
HIJKLM
NOPQRS
TUVWXYZ&
aabcdefg
hijklmnop
qrstuv
wxy
z

□ *Rafa Martínez*
Lletres Valencianes, nº 30

Anatomía de una conversión

Este estudio sobre el filósofo Manuel García Morente (1886-1942) presenta en primer lugar al joven Morente laico y liberal, en segundo su conversión al cristianismo en 1937 a partir del llamado «hecho extraordinario», y en tercero y último, las consecuencias intelectuales y morales de esa conversión.

MANUEL GARCÍA MORENTE. VIDA Y PENSAMIENTO

JOSÉ MARÍA MONTIU DE NUIX

428 PÀGINES / 978-84-9925-036-6 / 30 EUROS

EDICEP, VALÈNCIA, 2010

El acontecimiento que divide en dos partes la vida y obra del filósofo andaluz Manuel García Morente fue el llamado por él mismo «Hecho extraordinario», una experiencia mística sufrida en su piso de refugiado político en París en 1937. Este trabajo de José María Montiu examina con minuciosidad ese momento, no sólo al reproducir la carta que escribió el filósofo a su director espiritual y que narra con todo detalle la percepción no sensorial de Cristo en su cuarto del barrio de Montmartre, sino al dedicarle un amplio capítulo del libro que sitúa y analiza el contenido de esa carta. Montiu sigue en su libro el trazado diacrónico de una biografía intelectual compuesta por nueve capítulos. El primero explica la formación de García Morente, tanto en el seno familiar, con un padre liberal y volteriano y una madre católica y tradicionalista, como en Fran-

cia, adonde lo envió su padre a estudiar (Liceo de Bayona, Universidad de la Sorbona), luego en Madrid, por último en Alemania (Berlín, Marburgo), donde coincidió con Ortega. El segundo capítulo se dedica al periodo kantiano y bergsoniano que comienza en 1912, al obtener Morente la cátedra de ética en la Universidad Central de Madrid. Los capítulos tercero y cuarto los dedica Montiu al entorno ideológico de Morente antes de la llegada de la guerra civil, con especial atención al krausismo y a la Institución Libre de Enseñanza, y el quinto al curso de impronta kantiana que impartió en Argentina durante 1934. Es el capítulo sexto el dedicado a la experiencia mística narrada en el «Hecho extraordinario», por el propio Morente. En esta parte de la obra, Montiu comienza con el levantamiento militar del general Franco, la guerra civil y la reacción antieclesial en la retaguardia republicana. Morente, que estaba asociado al gobierno del general Berenguer (1930-1931), es destituido de su cargo y más adelante recibe un aviso discreto para que abandone el país. Impresionado por el asesinato de su yerno en Toledo diez días después del golpe de Estado de Franco, Morente deja a su familia en España y sale en exilio a París. Allí malvive solo y de prestado gracias

a la generosidad de algún amigo y con la esperanza, una y otra vez insatisfecha, de que sus hijas puedan salir de España para reunirse con él. En esas circunstancias de desesperación en que llega a considerar la opción del suicidio, una madrugada de soledad de abril de 1937 tiene una experiencia mística en su cuarto. Tras escuchar en la radio una pieza de Berlioz titulada *L'Enfance de Jésus*, percibe la presencia de Cristo durante poco más de una hora. Esa presencia personal que él define como «una percepción sin sensaciones» le inspira el abandono de todo su proyecto filosófico-universitario, la conversión al cristianismo y la entrega al sacerdocio. A partir de entonces, la libre aceptación del designio divino constituirá la divisa de su nueva existencia. Los capítulos siguientes (VII-XI) analizan los efectos de esa conversión a la Providencia: su vuelta a España durante la guerra, sus estudios seminaristas en Pontevredra y su ingreso en el Seminario Mayor de Madrid, la ordenación como sacerdote en 1940, su reincorporación a la cátedra de ética en Madrid y la temprana muerte en 1942. Los dos anexos contribuyen a completar el retrato intelectual, moral y bibliográfico de García Morente.

□ Miguel Catalán
Lletres Valencianes, nº 30

Meditacions sobre l'art

Reflexions sobre la imatge a partir dels encreuaments de l'art i els mitjans de comunicació i la interdisciplinarietat existent entre les distintes branques de l'art.

VIDEOGRAFIA Y ARTE: INDAGACIONES SOBRE LA IMAGEN EN MOVIMIENTO. ANÁLISIS DE PRÁCTICAS VIDEOGRÁFICAS QUE INVESTIGAN SOBRE LA IMAGEN

LORENA RODRÍGUEZ MATTALÍA

310 PÁGINES / 978-84-8021-801-6 / 15 EUROS

UJI, CASTELLÓ DE LA PLANA, 2011

El punt de partida d'aquest llibre és l'observació d'una sèrie d'obres des dels inicis del vídeo fins la videografia dels anys 90 en què prengueren com a referència el cine o la televisió amb la clara finalitat d'encetar una investigació sobre la imatge. Així, l'autora qüestiona com és possible trobar encara certes bases acadèmiques malgrat els encreuaments entre el camp de l'art i els mitjans de comunicació i la interdisciplinarietat existent entre les distintes branques de l'art. A partir d'ací es planteja interrogants com ara per què en els estudis de Belles Arts, i a excepció del cine, la investigació dels mitjans de comunicació és freqüentment tan tangencial o bé les poques referències a l'art contemporani que es concedeixen en els estudis de Comunicació Audiovisual.

Amb tot, el llibre parteix de la pregunta de per quin motiu un cineasta com Godard va triar el dispositiu videogràfic per contar una història del cine. Al llarg de 1988 i 1998, aquest director, posarà en pràctica totes les estratègies videogràfiques de què disposava per a presentar *Historie(s) du cinéma*, un recull del cine

del segle xx que en aquells moments arribava a la seua fi. L'estratègia fonamental va ser l'apropiació d'extractes de pel·lícules que formaven part de la seua memòria com a cineasta per tal de confeccionar un estudi rigorós en suport videogràfic com a eina fonamental. Aquesta utilització del vídeo per la confecció d'estudis pretén oferir la idea que el suport videogràfic també es pot fer servir per indagar, investigar, reflexionar i qüestionar, aspectes que comencen a aparèixer en l'obra de nombrosos artistes. Per tant, el llibre es planteja com una investigació d'aquestes estratègies videogràfiques que, conjuntament amb les inquietuds estètiques, també poden usar-se per a estudiar la imatge en moviment. El criteri de selecció per l'anàlisi s'ha basat en el fet que les obres escollides havien de proposar un examen de la imatge cinètica des del punt de vista de les relacions que s'estableixen entre els diversos camps de producció i recepció d'aquestes imatges en les quals la videografia funciona com un pont d'unió entre els distints territoris. Aquest propòsit de mostrar les pràctiques videogràfiques com una eina d'estudi provoca el rastreig d'obres que trenquen amb els límits establerts i proclamen la imatge en moviment com un territori que es mou més enllà de fronteres disciplinàries. Per a poder explicar aquests raonaments d'una manera ordenada dedica la primera part a definir què és el que entenem per videogràfic i en remarca la

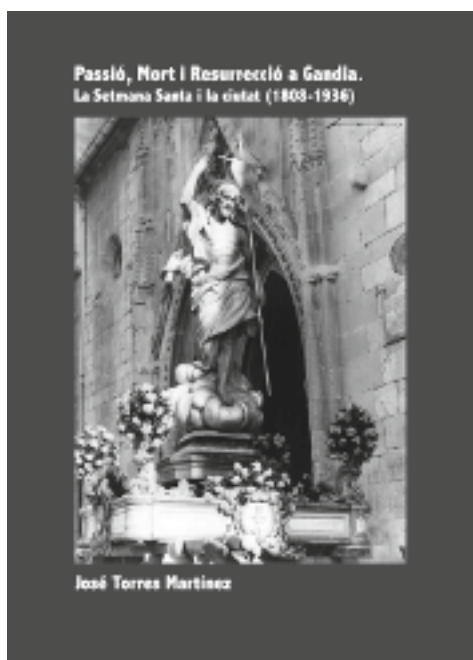
flexibilitat del terme. La segona part, es centra en l'anàlisi de les obres a partir de deu exemples dels inicis del vídeo, amb noms com ara Graham, Acconci o Wegman, entre d'altres. En el nucli central examina aquelles obres que s'uneixen al fenomen que es revela com una de les formes actuals de la videografia, com ara concebre la seua relació amb altres territoris artístics. Aquestes obres es divideixen en dos grups: d'una banda, les que s'apropien d'altres obres de cine on s'estudia l'especialització d'una obra recuperada per a una instal·lació com ocorre, per exemple, als treballs d'Akerman i, d'altra, les obres que s'apropien de models extrets de la televisió i del cine com és el cas d'alguns dels projectes de Huygue.

Així, conclou en el fet que aquest elenc d'obres de distintes èpoques, de suports variats i d'artistes que es mouen tant a galeries i museus com als mitjans més massius o, fins i tot, cineastes que transiten per aquest espai plural contribueix en aquesta via d'investigació de la imatge. A la fi, també s'hi destaca la posada en dubte del concepte d'autoria i d'obra clausurada, és a dir, aquesta exposició s'empren des d'una mirada transversal amb l'objectiu de ressaltar que l'art es mou en un espai fronterer en què mitjançant l'apropiació és possible tornar a pensar la representació, sense trencar amb la narració o la vehiculació d'un discurs, i traspasant els propis líndars artístics.

□ Clara Berenguer Revert
Lletres Valencianes, n° 30

150 anys de religiositat popular a Gandia

El cicle pasqual constitueix el temps central de la litúrgia cristiana i un dels moments del calendari en què la religiositat popular es manifesta en públic amb una major intensitat. Aquest estudi efectua un recorregut històric per la seua celebració a la ciutat de Gandia.

**PASSIÓ, MORT I RESURRECCIÓ A GANDIA.
LA SETMANA SANTA I LA CIUTAT (1808-1936)**

JOSÉ TORRES MARTÍNEZ

259 PÀGINES / 978-84-96839-41-0 / 12 EUROS

CEIC ALFONS EL VELL, GANDIA, 2011

El treball, realitzat amb el suport d'una beca a la investigació del CEIC Alfons el Vell, analitza l'evolució dels rituals i l'expressió religiosa popular vinculats a la celebració de l'anomenat *triduum sacro* –la passió, mort i resurrecció de Crist– i la llarga preparació que el precedeix –quaresma, diumenge de rams, etc.– en el marc de la capital de la Safor. Amb aquest propòsit, efectua un complet escrutini de tota la informació que aconseguix reunir després d'un minuciós buidatge de les fonts arxivístiques i històriques que té a l'abast i la confronta amb els corrents culturals, les circumstàncies socials i els discursos catequètics hegemònics en cada època.

Malgrat l'amollonament temporal que remarca el títol de l'obra, l'autor inicia el seu itinerari diacrònic en el context teològic i devocional previ al Concili de Trento i, ja en l'àmbit local, des de l'ad-

quisició del ducat de Gandia per banda de la família Borja, l'empremta de la qual sembla decisiva en la configuració del teixit religiós de la ciutat. A partir d'aquest punt Torres examina les conseqüències de l'arribada de diverses ordes religioses –jesuïtes i franciscans–, la fundació de les primeres confraries, les notícies més reculades de la intervenció de passos en les processons i els conflictes entre els estaments civils i religiosos pel control fàctic dels rituals.

El segle XIX, amb les seues turbulències polítiques, socials i religiosos, protagonitza el nucli central de l'obra. El seu caràcter de temps de trànsit cap a la modernitat urbana té un impacte considerable en l'evolució de les celebracions, l'estructura en què aquestes s'articulen i la forma en què són viscudes per la població. Una evolució que viurà el seu punt d'inflexió amb la supressió de la *Visitatio* –drama litúrgic que representava la visita de les Maries al sepulcre de Crist– escrita tres-cents anys abans per Francesc de Borja i convertida des d'aleshores en el punt central de la festa.

L'estudi es tanca amb l'anàlisi dels nous canvis que susciten en la Setmana Santa gandiensa les diverses tensions socials i l'anticlericalisme creixent del

primer terç segle XX, unes tensions que acabaran desembocant en l'esclat bèlic per l'alçament militar contra la República, punt en què l'autor dóna per tancada la seua relació històrica.

Es tracta, doncs, d'una investigació molt allunyada de treballs similars de recent publicació –com la magnífica dissecció de la Setmana Santa marinera de València realitzada per Pedro Garcia Pilán–, més decantada cap a la història social o religiosa que cap a l'etnografia o l'antropologia i adreçada, especialment, a l'àmbit local.

□ Josep Vicent Frechina
Lletres Valencianes, n° 30

brillant i extensa trajectòria literària i acadèmica inclou més de vint-i-cinc llibres, tant de vers com de prosa. L'any 1933 obté el Premi Nacional de Literatura, el 1963 i el 1969 el Premi de la Crítica i el 1950 és elegit membre de la Reial Acadèmia de la Llengua Espanyola.

Sobre l'obra de Vicent Aleixandre, al llarg dels anys, s'han escrit i publicat un nombre important d'estudis i crítiques, als quals cal afegir ara els que s'apleguen en el llibre *Olvidar es morir. Nuevos encuentros con Vicente Aleixandre*, editat per Publicacions de la Universitat de València a cura dels professors Sergio Arlandis (d'aquesta institució acadèmica) i de Miguel Ángel García, de la Universitat de Granada. Es tracta d'un recull de catorze extensos articles signats per professors d'universitats italianes, argentines, nord-americanes i espanyoles, entre els quals hi ha Jaime Siles, Alejandro Duque, Daniel Murphy, Irma Emiliozzi, que són tots ells destacats especialistes en l'obra del poeta andalús. A través dels seus escrits s'analitza des de diversos aspectes i amb nous enfocaments crítics diversos aspectes de la vida i obra d'Aleixandre.

Aquest volum, que naix com un homenatge en el vint-i-cinc aniversari de la mort d'Aleixandre, té com un dels primers objectius el de mostrar com

s'ha de llegir i per què la poesia de Vicente Aleixandre.

Hi ha qui diu que la bona poesia, com el bon vi, no sols sap suportar amb més o menys dignitat el pas del temps, sinó que fins i tot aquest l'enriquia i li afegim nous.

Vint-i-cinc anys després de la desaparició del poeta, els participants en aquest llibre són de l'opinió, i així ho expressen els dos editors, que el pas del temps ha jugat a favor de l'obra d'Aleixandre i ens inviten a visitar-lo amb una certa freqüència.

Aleixandre parlà en el seu moment sobre la seua poesia com d'un estil en moviment, una evolució sense salts, continuada, així que és molt important per aprofundir en la seua obra i poder apreciar tots els detalls d'aquesta evolució tindre un mínim full de ruta (que potser aquest volum), així la visió unitària i successiva de la seua trajectòria no acabarà difuminant-se davant del lector.

□ Manel Alonso i Català
Lletres Valencianes, nº 30